

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВАЕТИКИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фенцик О. М.,

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти
Мукачівський державний університет

Атрощенко Т. О.

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти
Мукачівський державний університет

Модернізація управління освітою потребує порушення проблеми комунікативної культури керівника, етики управлінської діяльності, керівним положенням якої є взаємоповага у процесі взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Адже не викликає сумніву те, що для ефективної організації освітнього процесу, управління спільною координованою діяльністю велике значення має успішна комунікація, яка є визначальною умовою, змістом, формою та наслідком освіти.

З огляду на цей аспект зростає науковий інтерес до проблеми розвитку та формування комунікативної культури менеджерів освітніх закладів. Зокрема, означеному питанню в управлінській діяльності присвячені праці О. Бовдир, Л.Іванченко, І.Мазаєвої, О.Пищик, В.Соколової, В.Ремізова, Л.Руденко, Г.Тимченко, О.Шевцової та ін. Дослідники у своїх працях окреслюють специфіку комунікативної культури, визначають структуру, зміст, особливості формування комунікативної культури в системі освіти. Проте ряд аспектів означеної проблеми залишається ще не достатньо дослідженою.

Цілком погоджуємось, що управління освітніми закладами – складний процес, складовими якого є правильний вибір цілей і завдань, вивчення і глибокий аналіз досягнутого рівня освітньої діяльності, система раціонального планування, організація діяльничної та комунікативної взаємодії усіх учасників освітнього процесу, вибір оптимальних шляхів створення нового освітнього середовища, якісного, творчого освітнього процесу; прийняття раціонального управлінського рішення та здійснення ефективного контролю за їх виконанням [1, с.47].

Безперечно, менеджери освітніх закладів упродовж дня здійснюють багато управлінських дій, приймають безліч управлінських рішень. Проте все це здебільшого здійснюється через безпосередню та опосередковану комунікацію, успішність якої залежить від здатності вибудувувати стратегію і тактику комунікативної міжособистісної взаємодії, спільної діяльності для досягнення поставлених цілей, а також визначається рівнем комунікативної культури як обов'язкового складника цілісного освітнього процесу та умови успішної реалізації завдань професійної діяльності. Отже, важливим є те, щоб керівник

ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE

як освітній лідер мав сформовану комунікативну культуру, усвідомлював вплив комунікативних якостей на досягнення цілей.

На нашу думку, терміни *культура* і *комунікація* корелюють між собою. Адже культура існує, розвивається, передається через комунікацію. А ефективність комунікації досягається через сформованість її культури. На це ж вказує американський лінгвіст і антрополог Е.Холл, який стверджує, що «комунікація – це культура, а культура – це комунікація»[6, с.17].

Зазначимо, щонауковці розглядають комунікативну культуру за такими напрямками: аксіологічний підхід, який характеризується морально-етичними цінностями, професійною установкою, на які орієнтується вчитель у професійно-педагогічній комунікації; особистісний підхід дозволяє розглядати комунікативні якості особистості з позиції моральності, гуманістичного й толерантного ставлення до учасників освітнього процесу, а також визначає можливості розвитку й саморозвитку особистості майбутнього педагога; діяльнісний підхід визначає обсяг знань про норми літературної мови, структуру та функції, принципи та етичні правила педагогічного спілкування, види й форми ефективної взаємодії та ін.; рівень сформованості комунікативних умінь зі створення ефективного комунікативно-освітнього простору на засадах гуманізації, особистісного підходу, взаємної поваги і партнерства [3; 5].

В. Садовська складовою професійної культури особистості вважає комунікативну культуру і пропонує виокремити в її структурі дві підструктури - діяльнісну і власне комунікативну. Перша, на думку дослідниці, характеризує значущість цінностей, знань, умінь, навичок і особистісних якостей для реалізації ефективної професійної діяльності; друга - значущість цих самих компонентів для реалізації ефективного професійного спілкування. Причому розподіл є умовним, оскільки названі підструктури взаємопроникають одна в одну, а не існують як два боки того самого явища. Домінує комунікативна підструктура, оскільки вона дозволяє екстеріоризувати компоненти діяльнісної, реалізувати їх на практиці, донести до співрозмовника [4, с. 87-89].

Т. Качалова, О. Добровольська розглядають комунікативну культуру особистості як складний інтегративний феномен, структуру якого складають наступні елементи: комунікативні якості, які характеризують наявність і розвиток здатності до спілкування; комунікативні здібності: володіння ініціативою у спілкуванні здатність емоційно відгукуватись на стан партнерів по спілкуванню, здатність до самоактивізації та активізації партнера по спілкуванню; комунікативна компетентність (знання норм і правил спілкування); знання етичних стандартів педагогічної діяльності, естетичних і моральних цінностей, культурних традицій, вікових, інтелектуальних та інших характеристик учнів та колег і дотримання цих стандартів та використання цих знань у процесі спілкування; уміння слухати: спрямованість і стійкість уваги, наявність візуального контакту, уміння використовувати елементи невербального спілкування, репліки і заохочення,

ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE

тобто рівень концентрації наспіврозмовників; уміння говорити, інакше кажучи, мовленнєва культура [2].

Дефінітивний аналіз дозволив з'ясувати, що поняття «комунікативна культура» як форма діяльності виражає сутність загальної культури людини з усіма її характеристиками і проявляється у процесі комунікації. Відповідно, можемо зробити висновок, що спілкування є складним явищем, і бодай його теоретичні основи кожному керівнику навчального закладу треба знати і враховувати у своїй професійній діяльності. Це дасть можливість доцільно управляти процесом спілкування, своєчасно вносити необхідні корективи до небажаних його виявів не лише зовнішнього характеру (наприклад, припинити спілкування, або змінити його хід, манеру, тон, інтонацію, вираз обличчя тощо), але, що є більш важливим, здійснювати самокорекцію поведінки, впливаючи не назовнішні характеристики, а на внутрішні: свої емоції, почуття, думки, установки тощо.

Список літератури

1. Григора В. Управління навчальним закладом / Григора В., Касьянова О., Мармаза О. - Ч. 2. - Харків : Основа, 2003. - 258 с.
2. Качалова Т. Особливості формування комунікативної культури майбутнього соціального педагога [Електронний ресурс] / Т. Качалова, О. Добровольська. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc.../Kachal.pdf>.
3. Лузянина Л. Л. Коммуникативная культура учителя и педагогические условия ее развития / Л. Л. Лузянина // Вестник Омского государственного университета. - 2002. - Выпуск 3. - С. 93 - 96.
4. Садовская В. С. Основы коммуникативной культуры / В. С. Садовская, В. А. Ремизов; [общ. ред. В. А. Ремизова]. - Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2011. - 206 с.
5. Туркот Т. І. Педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Туркот Т. І., Коновал О. А. – Херсон: Олді-плюс, 2017. - 466 с.
6. Trager G., Hall E. Culture and Communication: A Model and an Analysis. New York. Explorations and Communication. Vol. 3. 2002. p.3-26.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>